

بدان، اُتَدَكَ اللهُ

* ترجمہ: عظیم انقلاب اسلامی (منظفہ) بہ طلاب *

موسسہ فکر، پبلیشرز، لاہور

سرشناسه: خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ -
عنوان و نام پدیدآور: بدان، ایتدک الله (نصایح رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) به طلاب)
مشخصات نشر: تهران: انتشارات انقلاب اسلامی (وابسته به مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی
انقلاب اسلامی)، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص.
قیمت: ۱۰۰۰۰ ریال شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۲۱۸-۱۱-۱
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
موضوع: خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - - طلاب
موضوع: خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - - پیامها و سخنرانیها
شناسه افزوده: مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی
رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰ اف ۱۶۹۲/ DSR
رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۴
شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۷۰۶۷۰

مجلس شورای اسلامی
جمهوری اسلامی ایران

بدان، ایتدک الله

* نصایح رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله) به طلاب *

نام کتاب به معنی «خدایت تأیید کنده، بدان...» برگرفته از بیانات مؤرخ دوم آبان ۱۳۸۹

ناشر: انتشارات انقلاب اسلامی

(وابسته به مؤسسه‌ی پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی)

شمارگان: ۵۰۰۰

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۵

۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۲۱۸-۱۱-۱

نشانی: تهران، خیابان جمهوری اسلامی، خیابان فلسطین جنوبی، کوچه‌ی هلالی، شماره‌ی ۲۷

تلفن: ۶۶۹۷۷۲۶۸ - ۶۶۴۱۰۶۴۹ -- تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۵۵۹۳۷۳۲ - ۶۶۴۸۳۹۷۵

پست الکترونیکی: Info@Book-khamenei.ir - سامانه پیامکی: ۱۲۰ ۲۰ ۱۰۰۰ <http://Book-Khamenei.ir>

مقدمه

۱۹ فرار از دینیات، بحر معظم انقلاب اسلامی در اهمّیت توجه طلاب علوم دینی به وظایف و تقویّ فردی و اجتماعی در عصر انقلاب اسلامی

|۱|

حادثه‌ی انقلاب، یک حایه‌ی عظیم و فوق‌العاده و محیرالعقولی بود. ما حالا عادت کرده‌ایم به این [ما] کسانی که از بیرون نگاه میکنند به حادثه‌ی انقلاب و قضاوت میکند در زرهی حادثه‌ی انقلاب، عظمت این حرکت را، این حادثه را، این پدیده را بیشتر از ما درک میکنند. ما چون در جریان بودیم، خیلی توجه نمیکنیم، خیلی در ره‌اش اهتمام نمی‌ورزیم برای ارزیابی و تقویم این حادثه.^۱

|۲|

همه‌ی دنیای استکبار و طغیان و جاهلیت یک طرف این انقلاب طرف دیگر. واقعه‌ی خیلی مهمی اتفاق افتاده است و در خفا این کفایت را می‌بیند که به مصاف تمام طغیان و کفر جهانی برود. ما در این انقلاب قرار گرفته‌ایم و نمی‌فهمیم چه قدر بزرگ و مهم است.^۲

۱. ۱۳۹۴/۲/۲۵، در دیدار اساتید و طلاب تهرانی

۲. ۱۳۶۸/۰۹/۰۷، در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه‌ی علمیه قم

خصوصیت انقلاب عظیم اسلامی که آن را به عنوان یک پدیده‌ی بی‌نظیر در تاریخ قرنهای اخیر در چشم تحلیلگران و صاحب‌نظران معرفی کرده است، قبل از آن در هیچ‌یک از انقلاب‌های بزرگ عالم دیده نشده بود؛ نه در انقلاب فرانسه، نه در انقلاب کمونیستی در شوروی و نه در انقلاب‌های کوچک دیگری که به تبع این دو انقلاب و در خط آنها حرکت می‌کردند.^۱

تحاکران غربی تحلیل کردند و فهمیدند و درست هم فهمیدند که این انقلاب حفظ این نیست که یک رژیم دست‌نشانده را در ایران از بین برده است و این کشور عظیم و پربرکت را از سیطره‌ی استکبار خارج کرده؛ بلکه این حرکت «هم‌بخش خواهد شد، دنیای اسلام را تکان خواهد داد، ملت‌ها را به حرکت واداراند».^۲

در مبارزات سیاسی در کشور هم این مبارزات سیاسی منتهی به انقلاب و هم سایر مبارزات - عموم مردم تا حد زیادی ورود داشتند لکن دو مجموعه، ورود واضح و اثرگذار و بینشی داشتند یکی حوزه‌های علمی و علمایند - علمای شیعه - یکی هم دانشگاه‌ها، این دو جریان در ادامه‌ی مبارزات و تحرک مبارزاتی در کشور، هم امروز حضور دارند، هم در گذشته - در قضیه‌ی مشروطه، قضایای نهضت ملی، قضایای نزدیک به زمان ما در جاهای دیگر - حضور داشتند؛ لکن یک فرق اساسی‌ای بین حوزه و دانشگاه در این زمینه وجود دارد که این فرق باید مورد توجه قرار بگیرد.

۱. بیانات در اجتماع بزرگ زائران حرم امام خمینی (ره) ۱۳۸۱/۳/۱۴.

۲. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در خطبه‌های نماز جمعه‌ی تهران ۱۳۸۶/۶/۲۳.

مبارزات دانشجویی همیشه، هم در کشور ما، هم در جاهای دیگر، محدود مانده است در محیط دانشگاه، یا اندکی تأثیرگذاری بر روی برخی از مسائل عمومی کشور داشته؛ هیچ وقت مبارزات دانشجویی تبدیل به یک انقلاب و به یک حرکت عمومی و تحوّل عمومی نشده. این مبارزات اگر منها میشد از مبارزات روحانیت و مبارزات روحانیت نمیبود، مثل همه‌ی مبارزات دانشجویی دیگر، در همان محیط دانشگاه - یا دانشگاه تهران، یا چند دانشگاه در سراسر کشور - محدود میشد و یک حمایتی میکردند، یک حرکتی میکردند، یک مبارزه‌ای میشد، یک معارضا‌ی میشد و تمام میشد؛ اما حوزه این جور نبود.

مبارزات، حوزه، اولاً تقریباً همه‌گیر بود؛ یعنی در حوزه‌ی علمیّه - نمیخواهیم بگوییم تحت تأثیر این جور بود - تقریباً همه‌ی طلاب یا اغلب طلاب درگیر مبارزات بودند.

|۶|

حوزه‌ی علمیّه، بخصوص حوزه‌ی علمیّه‌ی قم مادر این نظام است؛ به وجود آورنده و مولد این انقلاب - این حرکت عظیم است.^۱

|۷|

حوزه‌ی قم مرکّب است از یک مجموعه‌ای که این مجموعه در جامعه میتواند اثر بگذارد. یک جزء این مجموعه، مرجعیت است؛ مرجع تقلید مثل امام بزرگوار به‌تنهایی تقریباً بار همه را بر دوش میکشید. این مرجع تقلید بود که به‌عنوان دین، به‌عنوان حکم شرعی، به‌عنوان وظایف دینی حرف او امتداد پیدا میکرد در بین مردم لکن در کنار این، بخش طلابی وجود داشت؛ اگر طلاب نبودند این حرکت این طور گسترش پیدا نمیکرد. طلبه‌ها از جاهای مختلف، از شهرهای مختلف و نقاط مختلف

۱. در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه‌ی علمیّه قم ۱۳۹۴/۱۲/۲۵.

۲. بیانات در دیدار طلاب، فضلاء و اساتید حوزه علمیّه قم ۱۳۸۹/۷/۲۹.

کشور جمع میشوند، بعد در ایام تعطیلات یا غیر تعطیلات متفرق میشوند و میروند در جلسات منبر، جلسات سخنرانی، جلسات هفتگی، جلسات دینی، این فکر را منتشر میکنند در سطح مردم؛ این خیلی مهم است. یک طلبه وقتی که فرض کنید رفت در یک روستایی یا در یک شهر کوچکی یا بزرگی و آن فکر را بنا گذاشت که تبلیغ بکند و تبیین بکند و منعکس و منتقل بکند به مخاطبین، فرقی با یک دانشجو از زمین آسان است؛ دانشجو نمیتواند این کار را بکند اما طلبه میتواند. آن مالی که تهانست پیام مراجع را در دوره‌ی اول - آن چند ماه اول - و بعد پیام امام را در کوار را که تنها این کار را انجام میدادند و این رهبری را انجام میدادند. چه در دوره‌ی قم، چه در دوره‌ی نجف - منتشر کند در اقصی نقاط کشور در میان مردم نفوذ بدهد عامل طلبگی بود؛ طلبه‌ها بودند که این کار را کردند. طلبه‌ها بودند که این فکر را منتقل کردند به سرتاسر کشور.^۱

۱۸

بعد از پیروزی انقلاب، سهم و نقش معلمان و متخرجان حوزه در اداره‌ی انقلاب و مسئولیت‌پذیری در مسائل آن - به در قانون‌گذاریش، چه در قضایش، چه در قوه‌ی مجریه‌اش و چه در قوه‌ی سیاسی - اگر نگوییم بیشتر است، اقلاً نقشی برابر با غیر حوزیه‌ها داشته‌اند.^۲

۱۹

در کارهای اساسی؛ جنگ، حضور در جبهه‌ها، تحریض بر حضور در جبهه‌ها، کارهای اقتصادی و غیره، همیشه در صف مقدم بودند. حوزه، باید این‌طور باشد. کسی که در حوزه باشد و به نظام اسلامی و احکام قرآن - که در این نظام عملی می‌شود - و به حکومت اسلامی -

۱. ۱۳۹۴/۱۲/۲۵، در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه‌ی علمیه‌ی قم

۲. ۱۳۶۸/۹/۷، در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه‌ی علمیه‌ی قم

که به برکت مجاهدت مردم سرپا شده است - با چشم غیر جدی نگاه کند، یک عنصر بیگانه است؛ هرکس می‌خواهد باشد، در حوزه‌ی علمیه‌ی صحیح شیعی، همه به‌خصوص طلاب جوان، باید خود را در صفوف اوّل بدانند، که بحمدالله همیشه همین‌طور بوده است. یعنی همیشه فضلالی جوان، طلاب جوان، بزرگان حوزه و مدرّسین محترم، در صفوف مقدّم جا داشته‌اند؛ باز هم باید در صفوف مقدّم جا داشته باشند.

۱۰۱

فضلا و مدرّسان، اساتید و علمای بزرگ، باید جهت حوزه‌ها را در جهت ساختن آنها، علمایی منطبق با معیارهای اسلامی قرار بدهند و عناصر فولادین و دوش‌دار و خسته‌نشو و مؤمن تربیت کنند و نسخه‌های کامل امام بزرگوارمان را در حین کارها به‌وجود آورند. اسلام، به این نیروها و عناصر احتیاج دارد. اگر به یک شخصیت آن‌چنانی می‌تواند ملتی را نجات دهد، اما ملت‌های مسلمان - ایران و حرکت انقلاب و آینده‌ی تاریخ خودمان نیز احتیاج زیادی به این‌گونه عناصر دارد.

حوزه‌ها خیلی کار و مسئولیت دارند. دوش‌دار، بر دوش همه است و فقط بر دوش مراجع و مدرّسان یا طلاب و فضلالی جوان نیست؛ بلکه هرکسی نسبت به توان و امکانات خود در حوزه‌ها، علمیه، مسئولیتهایی دارد.^۲

۱۱۱

اگر ما عناصر اصلی حوزه را چهار تا پنج عنصر بدانیم: استاد، شاگرد، فضای آموزشی، مواد درسی و از این قبیل شاید به اعتباری

۱. ۱۳۷۳/۶/۲۰، بیانات در شروع درس «خارج فقه»

۲. ۱۳۶۸/۱۲/۲، در دیدار با جمع کثیری از علما، مدرّسان، فضلا و طلاب حوزه‌ی علمیه‌ی قم و

مدارس علمیه‌ی تهران

بتوان گفت: مهم‌تر از همه، عنصر طلبه است؛ چون همه‌ی این امکانات برای اوست. اگر طلبه نباشد، وجود فضای آموزشی، کتاب درسی، علم استاد و فنّ سخنوری او بی‌معنا می‌شود. و این، یک طرف قضیه است. طرف دیگر آن، فردای دنیای اسلام است که آن هم در دست طلبه‌ی امروز است. یعنی همین طلبه‌ی امروز که مهم‌ترین ناقل و رسانه است، فردا هم مهم‌ترین وسیله و ناقل است. بنابراین، به اعتباری، طلبه، اهمّ ماصر در این باب است.

نظام حوزه، نقش زیادی در جلوگیری از اتلاف وقت طلبه دارد. کتاب درسی خوب، نظام آموزشی درست و منطقی، فرصت‌های آموزشی مناسب، قرار دادن صحیح و منطقی درس‌ها در کنار هم - که همین، جزو نظام آموزشی است - کم کردن تعطیلات حوزه و مسائلی از این قبیل به مسئولان و گردانندگان امور حوزه مربوط می‌شود.^۱

[۱۲]

امروز حفظ حوزه‌های علمیه و تربیت طلاب فاضل و علمای بزرگ یک وظیفه‌ی اساسی است.^۲

[۱۳]

طلاب جوان، باید خودشان را بسازند.^۳

[۱۴]

امروز هرکس برای تعلیم و تربیت وارد حوزه می‌شود، باید این در ذهنش باشد که من امروز به اندازه‌ی وسع و توانم، طلبه‌ی فاضل،

۱. ۱۳۷۴/۹/۱۶، بیانات در دیدار روحانیون و طلاب ایرانی و خارجی در صحن «مدرسه‌ی فیضیه قم»

۲. ۱۳۸۴/۲/۱۱، بیانات در دیدار علما و روحانیون کرمان

۳. ۱۳۶۸/۱۲/۲، در دیدار با جمع کثیری از علما، مدرّسان، فضلا و طلاب حوزه‌ی علمیه‌ی قم و مدارس علمیه‌ی تهران

مدرّس معروف، مرجع یا از ارکان حوزه می‌شوم تا به نظام جمهوری اسلامی و مسئولانش کمک کنم. طلبه باید از ابتدا تا پایان، این روال و مسیر را در نظر داشته باشد. این، باید در حوزه‌ی علمیه به یک فرهنگ تبدیل شود.^۱

|۱۵|

و آخرین بخش عرایض من توصیه‌ها و تذکرات به شما عزیزان است.

اول این که درس خواندن را جدّی بگیرید عزیزان! نگوئید چون این برنامه فلان سبب یا دارد، پس برنامه هیچ؛ نه. تا برنامه تغییر نکرده است، همین برنامه‌ای که وجود دارد، باید با جدّیت دنبال شود. باید درس بخوانید. تا قبل از تمام دوره‌ی سطح، توصیه‌ی من این است: طلبّی که مشغول به سطح هستند، تا قبل از آن که از سطح خارج شوند، به هیچ کار دیگر غیر از درس نپردازند. درس بسیار جدّی است؛ درس بسیار مهم است؛ علم براد پایه‌ی اصلی است؛ بدون آن هیچ نقشی نمی‌توانید ایفا کنید، یا درست نمی‌توانید ایفا کنید. نقش‌آفرینی غلط، از نقش‌آفرین نبودن به مراتب خسارت بارتر است. دوم، حفظ زیّ طلبگی است.

...توصیه بعدی من به شما عزیزان این است که باید اخلاق اسلامی را، هم بشناسیم - همه‌مان؛ این دیگر پیر و جوان ندارد؛ اما برانها بیشتر و بهترند - و هم تحلی به حلیه‌ی اخلاق پیدا کنیم.^۲

|۱۶|

من یک وقت خدمت امام هم این را عرض کردم که اگر کسی

۱. ۱۳۷۴/۹/۱۶، بیانات در دیدار روحانیون و طلبّاب ایرانی و خارجی در صحن «مدرسه‌ی فیضیه» قم.

۲. ۱۳۷۹/۷/۱۴، سخنرانی در اجتماع بزرگ اساتید، فضلا و طلبّاب حوزه‌ی علمیه‌ی قم، در

تصوّر کند روحانیتِ زمان ما - بما فیهم شخصی مثل امام - تنها عامل این حرکتِ بزرگ بود، به قضاوت بنده اشتباه کرده است. آنچه اتفاق افتاد، محصولِ قرن‌ها تلاشِ علمای بزرگ دین، محدّثان بزرگ، فقهای بزرگ، مفسّران بزرگ و شخصیت‌های علمی بود؛ آنهایی که در فقر زندگی کردند، در گمنامی مردند و امروز آثارشان در دسترس ماست... البته مردی مانند امام بزرگوار ما نیز لازم بود که بتواند این استعدادها را به معلّات درآورد. اگر او نبود، باز هم سال‌های متمادی در همان وضعیت می‌ماندیم؛ بنابراین ما مدیون همه‌ی این سلسله‌ی جلیله‌ی عظیمه‌ی فقیه‌ی علما و فقها و محدّثان و مفسّران و مبلغان دین در طول این هزار و اندی سال هستیم.

[۱۷]

باید این ذخیره را ما هم به مصرف درآوریم؛ بیشتر کنیم؛ نباید این ذخیره از بین برود. من حالا به شما طبعه‌ای جوان عرض می‌کنم که خودتان را آن‌چنان بیارائید و بسازید که این بنیه‌ی قوی علم و پارسائی بتواند این بار سنگین را در آینده تحمل کند. ما بعد از این به علمای بزرگ، علمای مجاهد فی سبیل الله، علمای روش‌شناس و روشنفکر، علمای آگاه از نقاط آسیب دنیای اسلام و عالم تشیع نیاز داریم. شماها باید این نیاز بزرگ را تأمین کنید؛ شما آن علما هستید. آنها را که باید این ستون‌های محکم را تشکیل بدهند که این بنای استوار و مرصوص را بر روی دوش خود حمل کنند، شماستید؛ شما طلاب و فضلاء جوان.

... جوانهای عزیز! نگذارید یک ساعت از عمرتان و وقتتان تلف شود. گعده‌های بیخودی، ولنگاری‌های از دست دادن وقت، مشغول شدن به کارهای غیر مفید را بایستی با تمرین، با مراقبت خود - خویش مراقبتی -

کنترل کنید. اینها قابل کنترل از بیرون نیست. باید نگذارید این عیوب در وجودتان راه پیدا کند. این، خیلی چیز مهمی است. وقتی که شما دارید؛ این سنین - فرض بفرمائید هجده سالگی تا سی سالگی مثلاً - جزو طلایه‌ترین قطعات عمر انسان است. هر چه در این مدت یاد بگیرید، برای شما ذخیره‌ای دارای رویش خواهد شد، نه فقط ذخیره‌ای که بماند، بلکه با تأمل عقل و فکر، با حرکت و کارکرد عقل و فکر، آنچه که ذخیره کرده‌اید، دائم رشد میکند؛ مطلبی که شما از کتابی خواندید و حفظ کردید، در ذهنتان قرار گرفت، این به مرور زمان، عناصر متناسب با خودش را به خود جذب میکند و ناگهان شما می‌بینید که یک نظریه، یک فکر بزرگ، به ذهنتان آمد. این، خیلی چیز مهمی است. هر چه می‌توانید، در این زمان یاد بگیرید.^۱

[۱۸]

پاکیزگی، پارسایی، پاک‌بامنی، آگاهی، روشن‌بینی، روشن‌فکری و آشنایی با مسائل جامعه و جهان، آگاهی اصلی است. ممکن است انسان، عالم و باتقوا هم باشد، اما بدون دنیا را نمی‌شناسد، سرش را پایین بیندازد و راه بیفتد؛ یک‌وقت ببیند آثار ریادی از جاده دور شده است. ما چنین اشخاصی داشته‌ایم؛ آدم‌ها خیلی خوب، مؤمن و عالم؛ اما خط جبهه را گم کرده‌اند. وقتی انسان قطب نداشته باشد، راه را زود گم می‌کند. اغلب شما جوانها دوران جنگ را درک کرده‌اید. در جبهه، انسان زود راه را گم می‌کند؛ یک‌وقت خیال می‌کند که دارد به طرف دشمن تیراندازی می‌کند؛ اما چون درست جهت‌یابی نکرده، می‌بیند به طرف نیروی خودی دارد تیراندازی می‌کند! ما کسانی را دیدیم که به جای اینکه تیراندازی معنوی‌شان را به طرف دشمن بکنند،

لوله‌های توپ‌خانه‌شان را طرف جبهه‌ی خودی گرفتند و تا هر جا که توانستند، جبهه‌ی خودی را کوبیدند! در دوران مبارزات، ما این را دیدیم و علت هم بر اثر ناآگاهی است. باید آگاهی کسب کنید. روشن‌بینی و روشن‌فکری‌تان را نگه دارید و اراده و همت و خستگی‌ناپذیری را در خود حفظ و تقویت کنید.^۱

|۱۹|

عزیزان من! بنده بخصوص به شما جوانها بسیار امیدوارم. مطمئنم که شما جوانهای روحانی و اهل علم که در دوران جمهوری اسلامی با این آگاه‌ها رشد کرده‌اید، آینده‌ی بسیار مستحکم و متینی را برای روحانیت و شریعت طراحی و زمینه‌سازی می‌کنید.^۲

و من الله التوفیق

۱. بیانات در دیدار طلاب و اساتید مدرسه‌ی علمیه‌ی آیت‌الله مجتهدی ۱۳۸۳/۳/۲۱.

۲. بیانات در دیدار ائمه‌ی جمعه، علما و روحانیون استان اردبیل در مسجد میرزا

فهرست مطالب

- فصل اول: کلیات ۱
- (۱) طلبه در نزد استاد ۳
- اساس امیدواری به فضیلتی جهان ۳
- (۲) گذر سریع زمان برای انجام کار ۴
- (۳) غفلت از هدف؛ آفت طلاب ۵
- (۴) طلبه؛ مهم‌ترین عنصر حوزه ۶
- نقش طلاب در مَثمر ماندن حوزه ۶
- (۵) کار طلبگی؛ کاری از جنس عشق، شور، محبت و احساس وظیفه ۷
- (۶) وجود بالقوه‌ی افرادی در حدّ امام (ره) در میان طلاب ۹
- (۷) راه دشوار طلاب برای انجام وظایف ۹
- (۸) فهم ارزش طلبگی با نگاه به ارزش مسئولیتهای روحانیت ۱۰
- سه مسئولیت عمده‌ی یک روحانی ۱۱
- (۱) هدایت دینی ۱۱
- کارهای یک روحانی برای هدایت دینی ۱۱
- (الف) هدایت و تبیین اندیشه‌ی دینی ۱۱
- (ب) هدایت عملی مردم به ظواهر دینی ۱۳
- (ج) عمق بخشیدن به اعتقادات دینی موروثی ۱۳
- (۲) هدایت سیاسی ۱۱
- (۳) خدمات اجتماعی ۱۶

- ارزش طلبگی، فراتر از ارزش همه‌ی تخصص‌ها ۱۷
- ۹) بانوان طلبه؛ آبروی نظام اسلامی در جهان ۱۷
- فصل دوم: شئون و وظایف طلبگی** ۱۹
- الف) تحصیل** ۲۱
- ۱) لزوم برنامه‌ریزی زمانبند برای زندگی تحصیلی خود ۲۲
- ۲) اهمیت پرداختن جدی به درس ۲۳
- ضرورت پرهیز از سرهم‌بندی کردن در درس ۲۳
- بهبودی غلط درس نخواندن به خاطر انجام نشدن تحوّل در حوزه ۲۴
- ضرورت پرهیز از اشتغالات غیر درسی قبل از اتمام سطح ۲۵
- درس خواندن؛ حقیقتاً یک فرصت الهی ۲۵
- لزوم عدم داشتن درس بر فعالیت‌های هنری ۲۶
- لزوم عدم شستن تعطیلات حوزه ۲۶
- ۳) هدف دو‌های درسی حوزه ۲۷
- ۴) اهمیت فقامت ۲۸
- آینده‌ی بلندمدت نظام در آبرو و نصرت فقاہت ۲۸
- ۵) مباحث علمی اصلی در حوزه؛ فقه، کلام و فلسفه ۲۹
- لزوم پرداختن به دیگر علوم اسلامی، علاوه بر فقه و اصول ۳۰
- ضرورت طبقه‌بندی و اولویت‌بندی علوم حوزه ۳۱
- عدم گسترش کافی و لازم در باب علم دلاء ۳۲
- لزوم پرداخت جدی به کلام جدید در حوزه ۳۴
- اهمیت یادگیری فلسفه ۳۵
- ضرر مخالفت پیشینیان با فلسفه در حوزه ۳۶
- لزوم امتداد یافتن فلسفه تا سیاست و اجتماع ۳۶
- ضرورت آمیخته شدن فلسفه با معارف دینی و معنویت ۳۷
- تلاش مخالفان فلسفه‌ی اسلامی برای ترویج فلسفه‌های دیگر ۳۸
- ۶) آزادی طلاب در انتخاب سبک‌های مختلف سنتی تدریس و تدرّس ۳۹
- ۷) اجتهاد و تولید علم ۴۰
- اهمیت و چیستی اجتهاد ۴۰
- ضرورت برنامه‌ریزی برای جدا نمودن مسیر اجتهاد از دیگر شئون حوزوی ۴۱
- ضرورت پرورش روحیه‌ی تولید علم در خود ۴۲

- ۴۲ ضرورت فقه جواهری
 ۴۵ ضرورت توجه به رشته‌های تخصصی
 ۴۵ لزوم نگاه حکومتی به فقه
 ۴۶ (۸) اهمیت یادگیری دیگر ملزومات طلبگی در کنار دروس اصلی
 ۴۷ نپرداختن به قرآن و حفظ قرآن؛ نقیصه‌ی حوزه
 ۴۷ علوم اسلامی مهجور در حوزه
 ۵۰ زبان خارجی
 ۵۰ لزوم دانستن حداقل یک زبان زنده‌ی دنیا
 ۵۰ تمام اجباری زبان
 ۵۱ اهمیت مطالعه‌ی آثار شهید مطهری (ره)
 ۵۲ زیاد کتاب بخوانید و حافظه‌تان را پر کنید
 ۵۳ به ر بودن ا عر آشنایی با تحولات فکری جهانی
 ۵۳ (۹) ضرورت خواندن پایان‌نامه نویسی
 ۵۴ (۱۰) مدرک حوزوی
 ۵۵ (ب) تهذیب
 ۵۵ (۱) تکلیف جامعه‌ی روحانیت؛ افزودن راه حکام معنوی خود
 ۵۶ تقوا و غلبه‌ی بر شیطان درون
 ۵۷ لزوم دوری از زخارف دنیا
 ۵۸ توصیه به تقوا و اجتر از توصیه به علم
 ۵۹ زی طلبگی
 ۶۰ لزوم حفظ آبروی هزار ساله‌ی روحانیت شیعه با رعایت رتبه‌ی علمی
 ۶۱ شناخت اخلاق اسلامی و تخلّق به آن
 ۶۲ ضرورت استفاده‌ی طلاب از فضای معنوی قم و حوزه‌ی علمیه
 ۶۳ (۲) دنبال وظیفه بودن نه دنیا
 ۶۳ (۳) اهمیت درس اخلاق اساتید صاحب نفس
 ۶۴ (۴) ارزش جهاد
 ۶۵ لوازم جهاد
 ۶۶ (۵) نعمت بزرگ نماز
 ۶۷ (۶) تعمّم
 ۶۷ تعمّم؛ مرحله‌ای حائز اهمیت در زندگی طلبگی
 ۶۷ نقل معنوی عمامه

- توقعات از معصّین ۶۸
- الف) تبیین دین ۶۸
- ب) عمل به علم ۶۸
- ج) حرّیت و آزادی از قدرتهای فاسد ۶۹
- ۷) استفاده از فرصت جوانی ۷۰
- فرصت جوانی؛ زمان رسیدگی معنوی به خود ۷۰
- استفاده از جوانی برای معنویت ۷۰
- ضرورت استفاده‌ی از سرمایه‌ی جوانی برای خودسازی ۷۱
- نقش عبادات و توسّلات دوران جوانی در توفیقات ۷۱
- مشکل شدن تحصیل تقوا در دوران پیری ۷۲
- امتیاز نه‌ی جوانی برای پیشرفتهای مادی و معنوی ۷۳
- لزوم همراه نمودن روحیه‌ی جوانی با ادب طلبگی ۷۳
- وظایف طلبان جوان در حفظ ارزشها در درون حوزه ۷۴
- ج) بصیرت سیاسی ۷۵
- الف) بصیرت و بیس سیاسی ۷۵
- ۱) اهمّیت بصیرت ۷۵
- شبهه‌ی به مصلحت نرسیدن ۷۶
- ۲) از مهم‌ترین مصادیق بصیرت ۷۷
- نمونه‌ای از تلاش دشمن برای سوء استفاده از اختلافات ۷۷
- ۳) عداوت دشمنان با روحانی بصیر ۸۰
- ۴) بایدهای بصیرت سیاسی ۸۰
- ۴,۱. آگاهی از زمان ۸۰
- ضرورت داشتن نگاه درست به سیاست و جریانات سیاسی ۸۱
- ۴,۲. حرکت مذبّحانه به سوی هدف ۸۲
- ۴,۳. دنبال کردن فکر وحدت دین و سیاست در تفقّه و در عمل ۸۳
- ۴,۴. به دست آوردن اعتماد به نفس از لحاظ علمی و سیاسی ۸۵
- ۴,۵. حضور در صحنه در کنار تحصیل و تهذیب ۸۶
- ۴,۶. پرهیز از افراط و تفریط در حرکات انقلابی ۸۶
- ب) طلبه و نظام اسلامی ۸۸
- رابطه‌ی حوزه و نظام اسلامی ۸۸

- حوزه‌های علمیه؛ قوام اصلی نظام در گذشته، حال و آینده ۸۸
- احساس مسئولیت حوزه نسبت به نظام ۸۹
- خدمت عظیم نظام به حوزه‌های علمیه ۸۹
- اتکای نظام به حوزه در زمینه‌های مختلف ۹۰
- وظیفه‌ی حوزه؛ تربیت روحانی با هدف برداشتن باری از دوش نظام ۹۲
- سنگین تر شدن مسئولیت روحانیت پس از انقلاب اسلامی ۹۲
- بهترین هدف یک طلبه؛ قصد خدمتگزاری به نظام اسلامی ۹۳
- طلّاب؛ بسیجی‌های نظام در میدان تبلیغ ۹۳
- لزوم قدرشناسی طلّاب نسبت به نظام اسلامی ۹۴
- یک کناره گرفتن از وظایف نسبت به نظام اسلامی ۹۴
- خطر بی‌تفاوتی طلبه نسبت به مسائل انقلاب ۹۴
- تفاوت انتقاد نظام با فاصله گرفتن از نظام ۹۵
- دو تهم ساخت دشمن: آخوند حکومتی و حکومت آخوندی ۹۷
- هدف دشمن از طرح این تهمت ۹۷
- تحلیل مفهوم آخوند حکومت ۹۸
- افق دید طلبه‌ی امروز ۹۹
- (د) تبلیغ ۹۹
- (۱) ضرورت و هدف از تبلیغ ۹۹
- انسان‌سازی؛ هدف نهایی از تبلیغ ۱۰۱
- وظیفه‌ی روحانیت؛ رساندن معارف به دل مخاطب با رشاهای سستی و مدرن ۱۰۲
- (۲) بایدها ۱۰۳
- توانمندی علمی و عمل به گفته‌های خود؛ از الزامات مبتدیان ۱۰۳
- لزوم شناخت وظیفه‌ی امروز ۱۰۴
- (الف) رعایت اتقان در سخن ۱۰۴
- (ب) توجّه داشتن به همه‌ی جوانب و شناخت دشمنی‌ها ۱۰۵
- توجّه به تفاوت تبلیغ در دوران حکومت اسلامی با دورانه‌های دیگر ۱۰۸
- فراهم آمدن امکان تبلیغ پس از انقلاب ۱۱۰
- به‌روز بودن تبلیغ ۱۱۱
- مدارا و تواضع نسبت به مردم و جذب دل آنان ۱۱۲

- ۱۱۳..... استفاده از هنر در نشر معارف
- ۱۱۳..... جایگاه هنر در اسلام
- ۱۱۳..... ضرورت عرصه‌ی معارف انقلاب در قالب هنر
- ۱۱۴..... عدم استفاده‌ی حوزه از ابزار هنر برای نشر معارف
- ۱۱۵..... لزوم استفاده از هنرمند خودی
- ۱۱۵..... لزوم استفاده‌ی حوزه از شعر و ادب برای موفقیت در تبلیغ
- ۱۱۶..... (۳) ضرورت حضور فعال‌تر طلاب و فضلا در عرصه‌ی تبلیغ
- ۱۱۶..... (۴) منبر
- ۱۱۶..... اهمیت منبر و تبلیغ چهره به چهره
- ۱۱۷..... عدم تعارض اهل علم بودن با منبری بودن
- ۱۱۷..... چگونگی بهتر شدن منبر
- ۱۱۷..... (ب) (۱) به نیاز مردم به اخلاق و عمق تفکر انقلابی
- ۱۱۸..... (۲) رعایت اعتدال نسبت به بیان مسائل سیاسی
- ۱۱۹..... (ج) رعایت اقلیت‌های اقل و بیان مطالب مستند
- ۱۲۰..... ضرر بیان مطالب به ایه در منابر
- ۱۲۱..... (د) حفظ وحدت ملی
- ۱۲۲..... (هـ) هوشیار نمودن مردم نسبت به خطر دشمن
- ۱۲۳..... (و) دقت در موضعگیری‌ها
- ۱۲۴..... (۵) وظایف مبلغان در محرم
- ۱۲۴..... لزوم خالص نمودن واقعه از پیرایه‌های مضر
- ۱۲۶..... لزوم برگزاری مجالس حسینی متناسب با شرایط پس از انقلاب
- ۱۲۶..... ویژگی‌های الزامی مجالس حسینی
- ۱۲۷..... (الف) مؤثر بودن در ازدیاد محبت به اهل بیت (علیهم‌السلام)
- ۱۲۷..... (ب) ایجاد معرفت روشن نسبت به عاشورا و پاسخگویی به سؤالات
- ۱۲۸..... (ج) افزایش ایمان و معرفت دینی در مردم با ارائه‌ی مطالب صحیح و مستند
- ۱۲۸..... (۶) هجرت به مناطق مورد نیاز
- ۱۲۸..... گله از تمرکز فضلا در قم
- ۱۲۹..... بی‌اهمیت بودن بزرگی یا کوچکی محل هجرت
- ۱۳۰..... بی‌تأثیر بودن هجرت چند ساله در رشد تحصیلی

۱۳۰	 ورزش و نشاط
۱۳۰	 اهمیت ترویج ورزش بین طلاب
۱۳۱	 نشاط جوانی
۱۳۳	 فصل سوم: کلام آخر: تکالیف سنگین علما
۱۳۵	 الف) فهم و انتقال معارف
۱۳۶	 ب) مجاهدت برای مردم
۱۳۷	 ج) حفظ آبروی انقلاب
۱۳۸	 د) - نظم موقعیت جمهوری اسلامی
۱۴۱	 نمایه ها